

آشنایی با کنوانسیون حفظ و ترویج تنوع بیان‌های فرهنگی یونسکو

نویسنده: گروه مطالعات فرهنگی بین‌الملل پژوهشکده‌ی ارتباطات میان‌فرهنگی و بین‌المللی تهران
ناشر: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات، بخش فارسی ۸۸ صفحه و بخش انگلیسی ۹۶ صفحه
این اثر در ۲۵۰ نسخه ویژه‌ی مخاطبین خاص به چاپ رسیده است.

حبیبه قانع

در معرفی ویژگی‌های اثر به دلیل اینکه کتاب به صورت گردآوری یک سند و ترجمه‌ی آن به همراه متن یک سخنرانی پیرامون سند است و در تعدادی از پارامترها اسم اشخاص قابل ذکر نیست و به جای آن گروه یا نماینده‌ی رسمی یک کشور یا سازمان که جایگاه حقوقی دارد، ذکر می‌گردد.

پس از سخن ناشر و مقدمه‌ی کتاب از نظر محتوایی به دو بخش اصلی تقسیم شده که بخش اول شامل شش مبحث و بخش دوم که به زبان انگلیسی است مشتمل به چهار بخش می‌باشد.

محور محتوایی بخش اول عبارت است از کنوانسیون حفظ و ترویج تنوع بیان‌های فرهنگی که بر مبنای مفاهیم زیر شکل گرفته است. تنوع فرهنگ‌ها، محتوای فرهنگ‌ها و هویت فرهنگی در جهان به ترویج بیان‌های فرهنگ‌ها بر مبنای شرایط و اقتضا تلفیق فرهنگ‌ها با توجه به تشابه و تضاد میان فرهنگ‌ها بر مبنای توسعه‌ی پایدار، احیای بیان‌های فرهنگی در معرض خطر، نقش مبادله و انتشار اطلاعات، که هر کدام از موارد فوق می‌تواند بیانگر و یا عامل بیان فرهنگ، تجزیه و تحلیل ساختار و ریشه‌ی یک فرهنگ، تغییرات و تأثیرپذیری فرهنگ‌ها بر یکدیگر با توجه به روند تلفیق آن در گذر تاریخ باشد. این بخش دارای مباحث تفکیک شده‌ی زیر است:

- ترجمه‌ی فارسی «کنوانسیون حفظ و ترویج تنوع بیان‌های فرهنگی» که کنفرانس عمومی سازمان آموزشی، علمی، فرهنگی ملل متحد (یونسکو) در سی و سومین اجلاس خود در پاریس ۲۱-۳ اکتبر ۲۰۰۵ با تأکید بر ۲۱ ویژگی این کنوانسیون را در تاریخ ۲۰ اکتبر ۲۰۰۵ تصویب می‌کند.

کنوانسیون حفظ و ترویج تنوع بیان‌های فرهنگی از بخش‌های زیر تشکیل شده است:

یک) اهداف و اصول اساسی (که دارای دو ماده است).

ماده‌ی ۱: اهداف (که ۹ هدف برای آن ذکر شده است).

ماده‌ی ۲: اصول اساسی (که شامل هشت اصل است): اصل احترام به حقوق بشر و آزادی‌های اساسی، حاکمیت، تساوی منزلت و احترام همه‌ی

فرهنگ‌ها، همبستگی و همکاری بین‌المللی، مکمل بودن جنبه‌های اقتصادی و فرهنگی توسعه، توسعه‌ی پایدار، دسترسی یکسان، سعه‌ی صدر و توازن.

دو) زمینه‌ی کاربرد کنوانسیون (که ماده‌ی سه به آن اختصاص دارد).

سه) تعاریف (که ماده‌ی چهار به آن اختصاص دارد) و هشت مورد زیر برای آن ذکر شده است: تنوع فرهنگی، محتوای فرهنگی، بیان‌های فرهنگی، فعالیت‌ها، کالاها و خدمات فرهنگی، صنایع فرهنگی، سیاست‌ها و اقدامات فرهنگی، حمایت، ارتباط بین فرهنگ‌ها.

چهار) حقوق و تعهدات دولت‌های عضو (که ماده‌ی ۵ تا ۱۹ به آن اختصاص دارد).

ماده‌ی ۵: مقررات کلی مربوط به حقوق و تعهدات که دارای دو مورد است.

ماده‌ی ۶: حقوق دولت‌های عضو که دارای دو مورد است.

ماده‌ی ۷: ترویج بیان‌های فرهنگی که دارای دو مورد است.

ماده‌ی ۸: حمایت از بیان‌های فرهنگی که دارای سه مورد است.

ماده‌ی ۹: تبادل اطلاعات و شفافیت.

ماده‌ی ۱۰: آموزش و آگاهی عمومی.

ماده‌ی ۱۱: مشارکت جامعه‌ی مدنی.

ماده‌ی ۱۲: ترویج همکاری بین‌المللی.

ماده‌ی ۱۳: تلفیق فرهنگ با توسعه‌ی پایدار.

ماده‌ی ۱۴: همکاری برای توسعه که دارای چهار مورد است.

ماده‌ی ۱۵: روش‌های همکاری.

ماده‌ی ۱۶: اولویت برای کشورهای در حال توسعه.

ماده‌ی ۱۷: همکاری بین‌المللی برای احیای بیان‌های فرهنگی در معرض خطر.

ماده‌ی ۱۸: صندوق بین‌المللی تنوع فرهنگی که دارای هفت مورد است.

ماده‌ی ۱۹: مبادله، تحلیل و انتشار اطلاعات که دارای پنج مورد است.

پنج) ارتباط کنوانسیون با سایر اسناد حقوقی بین‌المللی (که دارای دو ماده است).

ماده‌ی ۲۰: ارتباط با سایر معاهدات: حمایت‌های دوجانبه، تکمیلی و عدم وابستگی که دارای دو مورد است.

ماده‌ی ۲۱: مشاوره و هماهنگی بین‌المللی.

شش) ساختار کنوانسیون (که سه ماده را شامل می‌شود).

ماده‌ی ۲۲: مجمع عمومی کشورهای عضو که دارای چهار مورد است.

ماده‌ی ۲۳: کمیته‌ی بین‌دولتی که دارای شش مورد است.

ماده‌ی ۲۴: دبیرخانه‌ی یونسکو که دارای دو مورد است.

هفت) مواد نهایی (که دارای ۱۱ ماده است)

ماده‌ی ۲۵: حل و فصل اختلافات که دارای چهار مورد است.

ماده‌ی ۲۶: تصویب، پذیرش، تأیید یا الحاق کشورهای عضو که دارای دو مورد است.

ماده‌ی ۲۷: الحاق که دارای چهار مورد است.

ماده‌ی ۲۸: رابط

ماده‌ی ۲۹: لازم‌الاجرا شدن کنوانسیون که دارای دو مورد است.

ماده‌ی ۳۰: نظام‌های قانونی اساسی فدرال یا غیربسیط.

ماده‌ی ۳۱: خروج از کنوانسیون که دارای سه مورد است.

ماده‌ی ۳۲: وظایف مربوط به تودیع اسناد توافق.

ماده‌ی ۳۳: اصلاحات که دارای شش مورد است.

ماده‌ی ۳۴: متون معتبر

ماده ۳۵: ثبت

ضمیمه؛ که از بخش‌های زیر تشکیل شده است:
رویه‌ی حل اختلاف (که دارای شش مورد است).

ماده ۱: کمیسیون حل اختلاف.

ماده ۲: اعضای کمیسیون حل اختلاف.

ماده ۳: انتصابات.

ماده ۴: رئیس کمیسیون.

ماده ۵: تصمیمات.

ماده ۶: عدم توافقات.

متن ویرایش شده‌ی سخنرانی خانم فاطمه فراهانی در خصوص زوایای «کنوانسیون حفظ و ترویج تنوع بیان‌های فرهنگی».
که در ابتدای سخن به نگرشی نسبت به وظایف و کارایی ساختار دولتی و نهادهای خصوصی وجود دارد و در ادامه موضوع آشنایی با یونسکو مطرح می‌شود. ساختار اصلی سخنرانی بر مبنای بررسی کنوانسیون حفظ و ترویج بیان‌های فرهنگی یونسکو شکل گرفته است و در آن تأکید بر بخش‌های زیر است: اهداف کنوانسیون، اصول‌های کنوانسیون، گستره‌ی کاربردی کنوانسیون، ارتباط کنوانسیون ۲۰۰۵ با اعلامیه‌ی جهانی تنوع فرهنگی و سایر کنوانسیون‌ها، تعاریف و مفاهیم در کنوانسیون، حقوق و تعهدات و دولت‌های عضو، ساختار کنوانسیون و جامعه‌ی مدنی و کنوانسیون ۲۰۰۵ با مشارکت جامعه‌ی مدنی، اقلیت‌ها و جوامع بومی، حافظان اصلی کنوانسیون و مزایای پیوستن به کنوانسیون.

نتیجه‌گیری:

در ابتدا این سؤال مطرح شده که با توجه به تغییر بنیادی در روش‌های خلق و تمتع از فرهنگ آیا همه از مزایای رسانه‌های جدید به طور یکسان بهره‌مند می‌شوند؟ کنوانسیون حفظ و ترویج تنوع بیان‌های فرهنگی به این واقعیت می‌پردازد که خلاقیت جنبه‌ای از تنوع فرهنگی است که در تحکیم مناسبات انسانی در دنیای کنونی نقش اساسی دارد و هدف آن انتقال فرهنگ معاصر و تضمین دسترسی وسیع مردم به آن است. کنوانسیون پاسخ و واکنش به چالش‌ها از بیان‌های فرهنگی متنوع است، درصدد دفاع از ثروت فرهنگی است، به دنبال حفظ، حمایت و ترویج بیان‌های فرهنگی است، درصدد تقویت پیوند میان فرهنگ و توسعه است، اشکال جدیدی از گفت‌وگو را مطرح می‌ند که مروج بیان‌های فرهنگی گوناگون است. با توجه به اینکه هدف عمده‌ی کنوانسیون قرار دادن فرهنگ در جایگاه مناسب آن است، اما بیان‌های فرهنگی با چالش‌های متعددی روبروست که به آنها اشاره شده است.

پرسش و پاسخ:

در این بخش دو پرسش اساسی مطرح شده که به آنها پاسخ داده شده است.

- با توجه به اینکه سازمان‌های غیرانتقاعی زیادی در کشورهایی مثل کشور ما فعال هستند، اینها چگونه می‌توانند با سازمان یونسکو ارتباط برقرار کنند؟

- اساساً از طرح‌های این نوع سازمان‌ها حمایت می‌شود؟

- نمایندگان کشورها در یونسکو بیشتر از چه بخشی هستند؟

گزارش برگزاری اولین اجلاس عمومی کنوانسیون حمایت و ارتقای تنوع بیان‌های فرهنگی.

که در آن تاریخ اولین اجلاس، شرکت‌کنندگان و سخنرانان اجلاس، تبادل نظر در خصوص مقررات مربوط به شیوه‌ی اجرای کنوانسیون و تصویب آن، انتخاب کمیته‌ی بین‌الدول کنوانسیون و یزگی‌های آن، وظایف و مسئولیت کمیته‌ی بین‌الدول کنوانسیون و اهداف تدوین کنوانسیون است.

فهرست اعضای کمیته‌ی بین‌دولتی کنوانسیون حفظ و ترویج تنوع بیان‌های فرهنگی و مدت عضویت آنها متن اعلامیه‌ی جهانی تنوع فرهنگی یونسکو که از بخش‌های زیر تشکیل شده است: کنفرانس عمومی، با اعلام اصول زیر، اعلامیه‌ی جهانی تنوع فرهنگی را تصویب می‌کند:

هویت، تنوع و کثرت‌گرایی که دارای سه ماده است:

ماده ۱: تنوع فرهنگی، میراث مشترک بشر.

- ماده ۲: از تنوع فرهنگی تا کثرت‌گرایی فرهنگی.
- ماده ۳: تنوع فرهنگی به عنوان عامل توسعه.
- تنوع فرهنگی و حقوق بشر که دارای سه ماده است:
- ماده ۴: حقوق بشر ضامن تنوع فرهنگی.
- ماده ۵: حقوق فرهنگی، زمینه‌ساز حفظ تنوع فرهنگی.
- ماده ۶: دسترسی همگانی به تنوع فرهنگی.
- تنوع فرهنگی و خلاقیت که دارای سه ماده است.
- ماده ۷: میراث فرهنگی، سرچشمه‌ی خلاقیت.
- ماده ۸: کالاهای و خدمات فرهنگی کالایی منحصر به فرد.
- ماده ۹: سیاست‌های فرهنگی به عنوان عامل خلاقیت.
- تنوع فرهنگی و همبستگی بین‌المللی که دارای سه ماده است.
- ماده ۱۰: تقویت ظرفیت‌های آفرینش و توزیع جهانی.
- ماده ۱۱: مشارکت میان بخش عمومی، خصوصی و جامعه‌ی مدنی.
- ماده ۱۲: نقش یونسکو.

خطوط اصلی دستور کار اعلامیه‌ی «تنوع فرهنگی» یونسکو

محور محتوایی بخش دوم در کنوانسیون حفظ و ترویج تنوع بیان‌های فرهنگی به زبان انگلیسی است و مباحث آن عبارت‌اند از: متن انگلیسی «کنوانسیون حفظ و ترویج تنوع بیان‌های فرهنگی» فهرست اعضای کنونی «کنوانسیون حفظ و ترویج تنوع بیان‌های فرهنگی».

۱۰ نکته‌ی مهم در خصوص «کنوانسیون حفظ و ترویج تنوع بیان‌های فرهنگی» و سی و سه پرسش مرسوم درباره‌ی «کنوانسیون حفظ و ترویج تنوع بیان‌های فرهنگی»

با توجه به اینکه کتاب غیر از متن سخنرانی جنبه‌ی خبری اسناد و جلسات و رویکردهای یک مجمع بین‌المللی که در قالب اطلاعات و آمار و مباحث کارشناسی شده مطرح گردیده و ذهنیت فرد بیانگر نقطه نظرات مطرح شده نیست، لذا بدون شناخت کامل از مفاهیم حوزه‌های فرهنگی جوامع مختلف و ساختار سازمان یونسکو اظهار نظر در حوزه‌ی تخصصی این کنوانسیون به راحتی امکان‌پذیر نمی‌باشد.

نقد صورتی:

در مبحث ابتدایی کتاب (ترجمه‌ی فارسی «کنوانسیون حفظ و ترویج تنوع بیان‌های فرهنگی») بهتر بود که جمله‌ی اول به صورت کامل نوشته می‌شد و در ادامه به مواردی که به آنها تأکید نشده، پرداخته می‌شد. کنفرانس عمومی سازمان آموزشی، علمی، فرهنگی ملل متحد در سومین اجلاس خود در پاریس ۲۱-۳ اکتبر ۲۰۰۵ این کنوانسیون را با تأکید بر موارد زیر تصویب می‌کند:

- در مواردی که به آنها تأکید شده، تکرار کلمه‌ی «با» در اکثر موارد زاید است.
- استفاده‌ی زیاد از ترکیب‌های عربی و غیر ضروری.
- استفاده‌ی مکرر از کلمه‌ی همچنین.

نقد ساختاری:

- در مبحث پرسش و پاسخ عنوان نشده که سؤال‌ها از طرف چه کسی مطرح شده و اصولاً آنها چه ضرورتی دارد؟ و چه کسی به سؤالات پاسخ داده و با استناد به چه مواردی پاسخ داده شده است.

- بهتر بود بخش نتیجه‌گیری بعد از پرسش و پاسخ نگاشته می‌شد.

- ابتدا متن اعلامیه‌ی جهانی تنوع فرهنگی یونسکو و سپس گزارش برگزاری اولین اجلاس عمومی کنوانسیون حمایت و ارتقای تنوع بیان‌های فرهنگی مطرح می‌شد.

نقد محتوایی:

- در ویرایش بهتر بود که ریشه‌ی مفاهیم کنوانسیون و علل آن مورد بررسی قرار می‌گرفت.

- در رابطه با اینکه کنوانسیون در رسیدن به اهداف خود تا چه اندازه موفق بوده، بخشی ارائه نشده است.

- گزارشی پیرامون میزان رضایت کشورهای عضو از عملکرد کنوانسیون ارائه نشده است.